Moderne dekor på bevaringsverdig fasade

Fasadene på tre bygårder i Oslo er nå tilbakeført til originalt utseende, men med god isolasjon, moderne pusssystem, nyproduserte dekorasjoner og trevinduer med beslag i gammel stil. Med Byantikvarens velsignelse er det brukt 2,5 kilometer spesiallagde EPS-profiler, i stedet for tradisjonellt støpt utsmykning.

Av Chera Westman/ifi.no, ifi.no

Thorendahl AS har siden i våres arbeidet med oppussingen av deler av Kvartal 7 på Torshov. Tre bygårder fra 1920-tallet mot Lammers gate og Nordkappgate får nye fasader med moderne pusssystem, nye gesimser og vindusdekorasjoner. Siden bygårdene er oppført på Byantikvarens gule liste over bevaringsverdige bygg og inngår i Riksantikvarens NB!-register over bymiljøer med nasjonal interesse, ble det stilt store krav til oppussingen. Fasadenes uttrykk måtte bli mest mulig uendret.

– Vi har tatt ned all gammel puss på fasadene, reparert teglkonstruksjonen, skiftet vinduer og balkongdører, samt rehabilitert pipene. Fasadene har blitt pusset og etterisolert, og nye utsmykninger er montert, forteller murmester og daglig leder Ingvar Røang i Thorendahl AS.

Store skader

Før oppussingen hadde fasadene omfattende skader. Murpussen skallet delvis av og var utett, slik at fukt trakk inn gjennom de bærende teglveggene. Det var kaldt og trekkfullt inne, og det ble dannet

kondens på ytterveggenes innsider. Deler av utsmykningene var forvitret eller manglet. I samarbeid med Byantikvaren har det kommunale Boligbygg Oslo KF og Thorendahl kommet frem til metode, farger og utsmykninger som langt på veitilbakefører bygårdene til opprinnelig utseende.

Blant annet er det montert 2,5 kilometer fasadedekor laget av EPS (expanded polystyrene) i stedet for gips. De nye horisontale båndgesimsene og vindusomrammingene er laget etter mål fra den opprinnelige utsmykningen, og er produsert av belgiske NMC og levert av Deco Systems. Listene har en helling utover og en markert dryppnese i underkant. De er forsterket og overflatebehandlet ved levering.

Materialet er såpass fleksibelt at fasadens bue tas opp av listene.

Profiler i EPS

– Normalt brukes tunge gipsprofiler som festes i teglveggen. Med disse listene ble jobben mye enklere, bedre og billigere. Vi har nå en tilleggsisolert fasade uten kuldebroer, sier Ingvar Røang.

Fordi hele pussen ble tatt ned, stikker nå også omrammingene like langt ut fra fasadeflaten som opprinnelig. Metoden gjør det også mulig å pusse opp uten at beboerne måtte flytte ut.

Etter at den gamle pussen ble hugd ned, måtte teglkonstruksjonen delvis mures om igjen grunnet forvitrede fuger, dårlige forband eller skadet tegl. Noen steder var forbandet kun et par centimeter stort, og avrettingen var ujevnt påført. Teglveggen ble så avrettet på ny, før fasadene ble tilleggsisolert med 5 centimeter tykke skiver mineralull. Thorendahl har brukt et fasadesystem fra Weber, med fiberpuss, armeringsnett og to sjikt fiberpuss. Sluttbehandlingen er utført med finkorning (1 mm) og gjennomfarget silikonharpikspuss.

Gjæringer og skjøter fuges med filler som blåses med sand slik at de oppnår samme struktur som pussen.

Ingen kuldebroer

Utsmykningen er limt til fasaden, og gir derfor ikke opphav til kuldebroer ved innfestingene. Bygget med adresse Lammers gate har fått en lys gul farge, mens de to buede bygningskroppene mot Nordkappgata blir hvite. Fargene er bestemt i samråd med Byantikvaren. De opprinnelige takgesimsene, grunnmuren, sokkelgesimsene og portomrammingene i granitt er beholdt.

Alle vinduer og balkongdører er skiftet til nye i gammel stil, med karmer og rammer i tre og med utvendige beslag. Til den gule fasaden er vinduene brunmalte, mens de to hvite byggene får grønne vinduer og dører. Hengerenner og nedløpsrør utføres i sink, i tråd med Byantikvarens krav til tilbakeføring og bruk av originale materialer.

Etter at den gamle pussen ble hugd ned, måtte telgkonstruksjonen utbedres og ny avretting og puss påføres.

Lages etter mål

– Utsmykningen, Domostyl Customized, kan lages i spesialtilpasset design og egne farger, og kommer i 2-meterslengder. Vi kan lage profiler i bredder fra 2,5 centimeter opp til 1,2 meter. Vi fikk mål tilsendt, og kunne levere listene etter tre uker, forteller Olaf Rimstad i Deco Systems.

– Profilene kappes og gjæres på stedet. Ved montering limes de fast med et spesiallim, og sikres mekanisk på utsatte steder, sier han.

Eksperter fra NMC har vært på byggeplassen og gjennomført opplæring i hvordan man skjøter, monterer og etterbehandler listene. Profilene er ikke sparklet, men kun limt kant i kant. Fra fabrikken ble de levert med samme pusstruktur som endelig fasade.

De malte vindusomrammingene ser ut som ekte gipsdekor. Vinduene er av tre, med beslag i gammel stil.

Utsmykning med funksjon

Mange gamle bygårder har mistet mye av utsmykningen. Når stukkaturer og dryppneser blir borte, mister fasaden viktige funksjoner. Gesimsene er utformet med dryppnese som får vannet ut fra fasaden. Pussens funksjon, ut over å gjøre bygningen vakker, er å verne om den porøse teglsteinen som utgjør den bærende konstruksjonen. Hvis vann renner ned fasaden, skader det pussflaten, og langvarige fuktskader fører ofte til oppløsning av fuger og muremørtel.

– Å rehabilitere gamle fasader er tidkrevende og kostbart, og kan innebære mye byråkrati. I en lang periode var reguleringen dårlig og mange utsmykninger ble borte. Tidligere rikt utsmykkede fasader på gamle hus har blitt pusset opp til enklere utseende, og da går mye av funksjonene utsmykningen har tapt. Tidligere fjernet utsmykning kan gjenoppstå med profiler fra Deco Systems, sier Ingvar Røang.

Nå er fasaden totalrenovert, med ny puss, nye vinduer og utsmykninger. Alt er utført med moderne materialer og teknikker, men i gammel stil.

Kommer tilbake

– Hvis man ikke gjør en grundig renovering, kommer ofte fasadeskadene tilbake, og det ser vi altfor ofte på gamle bygårder. Gamle trekninger som er dårlig forankret er farlig, kan dette ned og skade forbipasserende, sier Jean Paul Beresford fra Thorendahl.

– Disse utsmykningene skal ikke falle ned, men hvis de gjør det, blir konsekvensene ikke like alvorlige, legger Ingvar Røang til.

Jean Paul Beresford, Thomas Volkmer og Ingvar Røang er fornøyde med nesten ferdigstilt fasade på det bevaringsverdige bygget mot Lammers gate.

Domostyl customized

Består av rammeprofiler, vinduskarmer, rammer, rosetter, gavler, rustikke stener og utkraginger.

Kan benyttes på alle typer mur, samt på trehus med puss-på-plate-løsning.

Lages etter mål.

Lages av forsterket og overflatebehandlet EPS.

Holdbare og stabile lister.

Enkel montering med spesiallim.

Lette produkter uten fare for personskader.

Tåler vann og frost meget godt.

Overflaten gir god vedheft for de fleste malingtyper.

Mer informasjon:

Deco Systems

Thorendahl AS